No. 16 Donderdag 22 April 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van Boeatan:

Met het oog op de **Jaarlijksche algemeene Vergadering van aandeelhouders**, die tegen het einde der maand Mei gehouden zal worden, brengt de Raad van Beheer in herinnering, dat voorstellen van aandeelhouders om in behandeling te kunnen komen, volgens art. 34 der statuten, voor 15 Mei bij dien Raad moeten zijn ontvangen.

Van de Afdeeling 's Gravenhage:

In de Alg. Verg. van 29 Maart j.l. is het bestuur samengesteld als volgt:

A. B. J. Prakken, voorzitter; L. A. Bakhuis, onder-voorzitter; R. A. J. van Delden, secretaris; Mevrouw M. Ten Bosch—Bosscher, penningmeesteresse; Mevr. M. Tersteeg—Pronk; Mej. E. A. Haighton; Mej. M. M. G. Maarschalk; L. A. Martens; E. C. J. Schwippert.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Concept Notulen der *Hoofdbestuursvergadering*, gehouden op Zaterdag 10 April, 's nam. ten 2¼ ure, Heulstraat 17.

Aanwezig zijn de heeren: C. R. Bakhuizen v. d. Brink, voorzitter; A. B. J. Prakken, wd. ondervoorzitter; A. A. C. Harting, penningmeester; E. v. Assen, secretaris. En verder de leden volgens de presentielijst: Th. J. A. van Zijll de Jong, Zutfen; L. A. H. Lamie, Arnhem; mevr. M. ten Bosch—Bosscher, Den Haag; Prof. Mr. J. E. Heeres, Leiden; Th. Almerood, Amsterdam; Mr. H. Smeenge, Amsterdam; J. H. Calmeijer, Apeldoorn; Jhr. Mr. J. L. W. van Weiler, Rotterdam; mevr. J. E. v. Oeveren geb. Van Schaik, Utrecht.

De hh. J. L. Pierson, Nijmegen, T. Gerdes Oosterbeek, Apeldoorn, en J. C. van Reijn, Breda, hadden zich laten verontschuldigen.

De voorzitter opent de vergadering en heet den leden welkom, in het bijzonder den heer Calmeijer, daarbij te kennen gevende, dat hij hoopt, dat de vereeniging op zijn steun en hulp moge rekenen. De notulen der vorige vergadering worden voorgelezen en goedgekeurd.

De voorzitter, de agenda op den voet volgende, brengt het eerst in behandeling de ingekomen voorstellen van de afdeelingen, waarvan sprake is in art. 5 sub a van het huishoudelijk reglement en leest voor:

I. het bij schrijven van 28 Februari 1909 ingekomen voorstel van de afd. Utrecht, luidende:

„De vereeniging „Oost en West" trachte het daarheen te leiden, dat het bericht van rampen als onlangs voorgevallen te Pendjaloe, voortaan langs telegrafischen weg ter kennis van het Nederlandsche publiek worde gebracht, hetzij door middel van de Nederlandsche Dagbladpers, hetzij door de vereeniging „Oost en West" zelve."

De voorzitter licht dit voorstel nader toe, onder mededeeling van hetgeen door het dagel. bestuur in het belang van de nagelatenen der slachtoffers van Pendjaloe was verricht.

Een bedrag van *f*25 was, op het vernemen van de ramp, al dadelijk naar Indië verzonden, terwijl een inschrijving werd geopend, die spoedig werd gestaakt, aangezien de nieuwsbladen uit Indië melding maakten van het bericht, dat hulp en bijstand niet meer noodig waren.

Over het algemeen wordt van de pers ten deze niet veel verwacht.

Zeer zeker is het telegrafisch seinen van rampen als van Pendjaloe hoogst wenschelijk, doch of zulks ook dringend noodzakelijk is wordt betwijfeld.

Groote rampen toch, die plaats gehad hebben, komen spoedig ter kennis van het depart. van Koloniën of van belanghebbende instellingen.

Intusschen zal het onderwerp, waarvan hier de rede is, in behandeling worden genomen op de algemeene vergadering in de maand Juli a.s.

II. Vervolgens is aan de orde het bij brief van 29 Maart 1909 ingekomen voorstel van het bestuur der afdeeling Zutfen, luidende als volgt:

„De afdeeling Zutfen e. o.;

„Gelezen hebbende het „Van Dag tot Dag"-artikel in het Handelsblad van 25 Maart 1909, getiteld: „Een werkkring in Indië";

„Met den schrijver van dit artikel van oordeel dat gewenscht is, dat worde opgericht een Bureel van advies en voorlichting, tot hetwelk zich kunnen wenden allen, die in Indië jonge Ned. werkkrachten zoeken, en allen, die in Nederland zich zelven of hun zonen wenschen op te leiden tot wat voor een loopbaan in Indië geschikt maakt;

„Van oordeel, dat het in het leven roepen van een instelling, als de bedoelde, geheel ligt op den weg der vereeniging „Oost en West";

„Verzoekt het hoofdbestuur de vraag te willen overwegen, of en hoe een instelling als de gewenschte door de vereeniging „Oost en West" zou zijn tot stand te brengen, het resultaat dier overwegingen aan de eerstvolgende algemeene vergadering mede te deelen en zoo mogelijk daaraan toe te voegen een voorstel, waarvan de aanneming tot het doel zou kunnen leiden."

Ter toelichting van dit voorstel leest de voorzitter voor het ontvangen schrijven dd. 29 Maart 1909 van den heer A. Walland, secretaris der afdeeling aan den voorzitter onzer vereeniging, waarin de leidende gedachte is weergegeven, waartoe het voorstel aanleiding heeft gegeven. Over het algemeen wordt het ingekomen voorstel met vreugde begroet en deelt de voorzitter mede, wat onderwerpelijk reeds door het dag. bestuur, in vereeniging met de propaganda- en met de redactiecommissie, is verricht, om het opgeworpen denkbeeld tot uitvoering te brengen. In het Koloniaal Weekblad zal kennis worden gegeven, dat het dag. bestuur zal trachten al die inlichtingen te geven, welke door belanghebbenden zullen worden verlangd en zulks aan de hand van reeds op dit punt uitgegeven boekwerken, aangevuld met de nieuwere gegevens. Intusschen ligt het ook in de bedoeling om onderwerpelijk inlichtingen en raad te vragen en zoo mogelijk steun in te winnen van het Departement van Koloniën en zoo noodig, ook samen te werken met het Algemeen Nederlandsch Verbond. Dààr, waar inlichtingen van de afdeelingen worden gevraagd, spreekt het van zelf, dat de afdeelingsbesturen geheel zelfstandig kunnen handelen, al verdient het aanbeveling, dat ook het dag. bestuur op de hoogte blijve van de bemoeiingen der afdeelingsbesturen ten deze. Een en ander zal op de algemeene vergadering in de maand Juli a.s. worden voorgebracht.

III. Vervolgens deelt de voorzitter mede, dat de ingekomen jaarverslagen van de afdeelingen over het algemeen weinig omvangrijk en weinig opgewekt zijn. Van de afdeelingen Amsterdam en Arnhem werden tot heden geen jaarverslagen ontvangen.

Het dag. bestuur behoudt echter goeden moed en heeft — in verband met de toename van leden gedurende de 3 eerste maanden van het jaar 1909 — hoop op de toekomst. De ingekomen jaarverslagen zullen met de daarbij behoorende rekeningen en verantwoordingen in het Koloniaal Weekblad worden opgenomen.

IV. Ingevolge art. 5 sub d van het huishoudel. reglement zijn door de afdeelingsbesturen, behalve Amsterdam en Nijmegen, candidatenlijsten ingediend, houdende opgaven van een dubbeltal candidaten voor de in de afdeeling openvallende plaatsen in 't hoofdbestuur. Die openvallende plaatsen, zoomede de voorgedragen candidaten zijn:

Naam der afdeeling.	Namen der aftr. candidaten.	Namen der voorgedr. candidaten.
's Gravenhage	L. A. Bakhuis.	A. B. J. Prakken, voorz. der afdeeling. R. A. J. van Delden, lid van het bestuur.
Apeldoorn	O. H. Kuyk.	J. H. Calmeyer, gep. Kapt. t/z. G. Kolderwijn.
Zutfen	Th. J. A. van Zyll de Jong.	Th. J. A. van Zyll de Jong. C. G. Lagerwy.
Nijmegen	J. L. Pierson.	Geen voorstel; zijnde geen leden op de verg. tegenwoordig geweest.
Amsterdam	Mr. H. Smeenge.	Voordracht volgt later.

V. De voorzitter leest daarna voor:

a. Het bij art. 10 al. 3 van het huish. reglement voorgeschreven verslag van de commissie, aangewezen tot opname van de gelden en bezittingen der vereeniging in beheer bij het hoofdbestuur onder den daartoe aangewezen penningmeester. Aangezien dit verslag in het Koloniaal Weekblad zal worden geplaatst, wordt daarnaar kortheidshalve verwezen.

b. De rekening en verantwoording van 't hoofdbestuur over het jaar 1908, waaraan eveneens in het Koloniaal Weekblad de noodige publiciteit zal worden gegeven. In zake het verslag van de commissie voor opname van de gelden en bezittingen der vereeniging, stelt de heer Prakken voor om die opname éénmaal 's jaars te doen geschieden, instede van twee maal 's jaars, zooals het huishoudelijk reglement voorschrijft. De voorzitter merkt hierbij op, dat het voorschrift destijds met moeite is tot stand gekomen; dat men in den tegenwoordigen tijd steeds overal regelmatige contrôle vraagt, en dat het wenschelijk is, om, onder die omstandigheden, zoo min mogelijk te wijzigen, tenzij zulks dringend noodzakelijk blijkt, hetgeen hier niet het geval is. In de praktijk hoopt

de voorzitter echter aan de wenschen van den heer Prakken tegemoet te komen door bv. leden van het dag. bestuur de opname te doen bewerkstelligen als anderszins. Met de rekening en verantwoording van het hoofdbestuur kan de vergadering zich vereenigen.

Het rapport der commissie, belast met het nazien dezer rekening en verantwoording, zal met deze, ingevolge art. 14 al. 2 H. R., worden opgenomen in het orgaan der vereeniging, uiterlijk tegelijk met de oproeping vóór de jaarlijksche algem. vergadering. Aan deze commissie zal de dank van het hoofdbestuur worden overgebracht, met verzoek alsnu het eindverslag in te dienen, ten behoeve van die algemeene vergadering.

VI. In zake de propaganda, welke door het dag. bestuur, in het belang der vereeniging en in overeenstemming met het besprokene op de vorige hoofdbestuursvergaderingen, werd verricht, kon de voorzitter goede berichten geven. Er was veel gedaan, maar ook veel geld uitgegeven.

a· Van de 20.000 vervaardigde propaganda-circulaires waren 2829 uitgereikt. Het aantal nieuw toegetreden leden bedroeg op dit oogenblik 107. Aan Indië waren 1000 stuks verstrekt — onder de 2829 begrepen —, doch waren van onzen wd. vertegenwoordiger aldaar nog geene berichten ontvangen. Wel werd opgemerkt, dat door dezen het bericht der circulaire in de Javabode was geplaatst.

Ten einde ook op andere wijze leden te winnen, worden thans door den penningmeester briefkaarten, voorzien van een postzegel, aan personen verzonden, waarin men op gemakkelijke wijze te kennen kan geven of men al of niet lid der vereeniging wenscht te worden. De voorloopige resultaten dezer werkzaamheid zijn bevredigend te noemen.

b. Het dagelijksch bestuur is — in vereeniging met de propagandacommissie — werkzaam, om, in navolging van de populair geschreven werkjes over „Onze Oost I en II", een populair geschreven werkje over onze West samen te doen stellen. Met een schrijver, die literarisch is aangelegd, is men in besprek. De stand dezer aangelegenheid is op dit oogenblik zóó, dat de voorzitter met den secretaris der propagandacommissie in schriftelijk overleg zullen treden met den schrijver en ten deze zekere wenken zullen geven. Ten aanzien van de geldelijke consequenties van dezen maatregel, kon nog geen zekerheid worden gegeven, doch zullen op de a.s. algemeene vergadering gelden worden aangevraagd, met machtiging om die te besteden voor het beoogde doel.

c. Voor 1000 exemplaren van het jaarboekje 1908 — 8 vel in omslag à ƒ27.50 — werd ƒ220 betaald. Aan allen, die op eenigerlei wijze bemoeienis hadden met onze vereeniging en aan tal van autoriteiten en instellingen werden gratis exemplaren verstrekt. Ook aan de leden der Studiecommissie zullen gratis exemplaren worden toegezonden. Gaarne had het dagelijksch bestuur één exemplaar van ons orgaan bij die exemplaren gevoegd, doch dit werd te kostbaar geacht. De verkoopsprijs per ex. is ƒ0.25.

Het ligt in de bedoeling om, als de stand der kas zulks toelaat, het volgend jaar wederom een jaarboekje te doen drukken, zijnde dit onmisbaar voor den dagelijkschen dienst van het dag. bestuur en zullen — in verband met dit voornemen — de noodige gelden worden aangevraagd op de aanstaande algemeene vergadering.

d. Verder deelt de voorzitter ten deze nog mede, dat elken tweeden Donderdag van de maand samenkomsten plaats hebben van het dag. bestuur en de redactiecommissie met belangstellenden. Reeds drie malen hadden dergelijke samenkomsten plaats, die zeer bevorderlijk worden geacht voor een goeden en regelmatigen gang van zaken en zeker in 't belang kunnen zijn van een goede propaganda. Bij die besprekingen is ook het bestuur der propagandacommissie steeds tegenwoordig.

VII. De regeling, betreffende het orgaan der vereeniging, met daarbij behoorende leiddraad voor de commissie van redactie van het Kolon. Weekblad, worden door de vergadering goedgekeurd en zullen, ter definitieve vaststelling op de algemeene vergadering in Juli a.s. worden voorgebracht.

VIII. De door den penningmeester opgemaakte opgave van leden — 20 in getal —, onder beheer van het hoofdbestuur, die in het jaar 1908 geweigerd hebben contributie te betalen, opgevende bedankt te hebben, dan wel niets van zich hebben laten hooren, wordt aangenomen en goedgekeurd.

IX. De door den voorzitter voorgelezen begrooting van ontvangsten en uitgaven van het hoofdbestuur der vereeniging over het jaar 1910, wordt toegelicht en goedgekeurd. Ter definitieve vaststelling door de aanstaande algemeene vergadering zal zij op de agenda worden geplaatst.

X· Besloten wordt om van het, ingevolge al. 3 van art. 6 van het huish. reglement, door den secretaris van het hoofdbestuur opgemaakte jaarverslag, aangaande den staat der vereeniging en hare verrichtingen, gedurende het jaar 1908, in verband met den omvang en met het oog op den beschikbaren tijd, kennis te nemen middels het Kol. Weekblad.

XI. Daarna leest de voorzitter voor de navolgende verslagen van den penningmeester.

a. Verslag van het fonds tot bijstand, opvoeding en leiding van in Nederland studeerende jongelieden over het jaar 1908;

b. Verslag van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen over het jaar 1908.

Beide verslagen worden goedgekeurd.

XII. Thans zijn aan de orde de voorstellen van het hoofdbestuur.

a. Het vaststellen van den dag en plaats, waar de aanstaande algemeene vergadering in de maand Juli a.s. zal worden gehouden. De heer Van Zijll de Jong stelt voor Den Haag. De voorzitter geeft in overweging om Utrecht als vergaderplaats aan te wijzen, aangezien die gemeente in het centrum ligt en het gemakkelijkst te bereiken is voor de leden, en den dag van samenkomst te stellen op Zaterdag 10 Juli a.s. Het voorstel wordt in stemming gebracht en besloten de algemeene vergadering te houden te Utrecht op Zaterdag 10 Juli 1909.

b. Het aanwijzen van leden, die, ingevolge art. 10 al. 3 van het H. R. de kasgelden en andere bezittingen der vereeniging hebben op te nemen. De voorzitter stelt voor om dezelfde leden aan te wijzen als die van het afgeloopen jaar, die in alle opzichten zich met zulk een groote belangstelling van hun taak hebben gekweten. Overeenkomstig dit voorstel worden aangewezen de heeren: 1. A. H. G. Fokker; 2. Mr. J· M. Andries, 3. W. van der Zijll, en als plaatsvervangende leden de hh.: 1. A. K. Nolthethenius, 2. J. G. Martens, 3. A. B. J. Prakken.

c. Vaststelling van de instructie van de in het leven geroepen Studiecommissie. Deze wordt door den voorzitter voorgelezen en met algemeene stemmen goedgekeurd. Aangezien deze instructie zal worden aangeboden aan Z. Exc. den Minister v. Koloniën, wordt besloten met de plaatsing van deze instructie in het Koloniaal Weekblad te wachten, totdat nader bericht van Prof. Mr. J. E. Heeres, als voorzitter dier commissie, zal zijn ontvangen.

d. Vaststelling van het huishoudelijk reglement der afdeeling Leiden. Aangezien de grensomschrijving eenigszins vaag wordt geacht en het wenschelijk is om de namen der gemeenten op te geven, die tot de afdeeling Leiden zullen ressorteeren, wordt besloten om nadere opgaven ten deze in te wachten, waartoe prof. J. E. Heeres zijne medewerking zal verleenen.

e. idem van het huishoudelijk reglement der afd. 's-Gravenhage. Aangezien het slot van dit reglement niet geheel in overeenstemming is met art· 16 van het huish. reglement van het hoofdbestuur, wordt besloten het Haagsche reglement ten deze te herzien.

Overigens wordt het onder nadere bekrachtiging der algemeene vergadering goedgekeurd.

f. Idem van het huishoud. reglement van Utrecht. Aangezien dit reglement geen aanleiding geeft tot opmerkingen, wordt het goedgekeurd.

XIII. Ten slotte worden nog de navolgende onderwerpen besproken:

a. Het vormen van een Indologenvereeniging van Oost en West te Leiden. Over het algemeen wordt het raadzaam geoordeeld, dat de Indologen te Leiden zich niet opsluiten en hunne vereeniging een exclusief karakter aanneemt, hetgeen zou kunnen geschieden wanneer zij als Indologen een eigen afdeeling vormden. Voor het vormen van een gemengde afdeeling met studeerenden in andere faculteiten valt veel te zeggen. Prof. Mr. J. E. Heeres zegt toe 't daarheen te zullen leiden, dat er eens een samenspreking ten deze zal worden gehouden tusschen het dag. bestuur, het afdeelingsbestuur en het bestuur van de Indologenvereeniging.

b. De coöperatieve lezingen. De voorzitter deelt mede, dat op den 11en Maart 1909, in vereeniging met verschillende besturen van andere instellingen, een bespreking werd gehouden, welke ten doel had, om, bij de bestaande mededinging te 's Hage op het punt van lezingen, meer samenwerking en vereeniging van krachten in het leven te roepen. Hoewel de verschillende vereenigingen zich ieder op een eigen terrein bewogen, kon ten deze toch overeenstemming worden verkregen en werd voorshands bepaald, dat de besturen der verschillende vereenigingen elkander op de hoogte zouden houden van de lezingen in het toekomstige winterseizoen en dat, voor het geval een bijzondere lezing nuttig en wenschelijk werd geacht, de verschillende besturen dan de noodige voorzieningen zouden kunnen nemen om tot het gewenschte doel te geraken.

c. Het restaurant. De voorzitter deelt mede, dat, blijkens ingekomen schrijven van het afdeelingsbestuur van Den Haag dd. 6 April 1909, dat bestuur het restaurant zal voortzetten en dat het bureau en daarmede in verband de leeszaal met 1 Mei 1910 zullen worden gebracht naar het perceel Laan van Meerdervoort 195. De voorzitter licht deze mededeeling toe door er op te wijzen, dat, nu het afdeelingsbestuur zelf exploiteert, het zich ook aansprakelijk stelt voor alle schulden.

XIV. Op 't daartoe gedaan verzoek geeft de voorzitter het woord aan den heer Th. Almerood (A'dam), die

a. eenige inlichtingen verzoekt, betreffende de plannen van het hoofdbestuur, in zake de herdenking van het 10-jarig bestaan der vereeniging.

De voorzitter antwoordt daarop, dat het in zijne bedoeling ligt, om op de aanstaande algemeene vergadering te Utrecht, op Zaterdag 10 Juli a.s., den 3e Mei 1899 in herinnering te brengen.

b. Spreker wijst er op, dat het bestuur in Suriname steeds wordt ingekrompen, hetgeen, naar zijn meening is een teeken van achteruitgang en verwildering en vraagt of het daarom geen aanbeveling zou verdienen, om, van de zijde van het hoofdbestuur, eens pogingen te doen bij den tegenwoordigen minister van Koloniën, die gouverneur van Suriname is geweest en de regeeringspartij op zijne hand heeft, en Zijne Excellentie op de gevaren van den bestaanden toestand te wijzen.

Naar sprekers overtuiging drijft in Suriname alles op de bacovencultuur, welke cultuur alleen niet voldoende is om het land te ontwikkelen.

Wel is waar is er een spoorweg aangelegd, maar zulks had plaats in het belang der goudindustrie, die zeer précair is, terwijl de opbrengst nauwelijks de onkosten van het personeel dekt.

Spreker ziet alleen heil in den maatregel van het overbrengen van een 100.000-tal Javaansche landbouwers naar Suriname, die den bodem ontginnen, waartegen te minder bezwaar is, nu er nagenoeg geen landbouwende stand meer in die kolonie is.

De Regeering neme dus het onderwerp der emigratie ter dege ter hand.

De voorzitter zegt toe, dat hij een en ander zal overbrengen aan onzen correspondent te Suriname, met verzoek om het hoofdbestuur zijn gevoelen te willen mededeelen en ons tevens in te lichten omtrent de toekomst van de bacovencultuur.

XV. De heer J. J. Meijer deelde in zijn brief van 26 Maart jl. aan het hoofdbestuur mede, dat het Comité d'Organisation du Congrès des (anciennes) Colonies hem had uitgenoodigd toe te treden tot het Congres, hetwelk van Maandag tot Zaterdag 16 October 1909 te Parijs zal worden gehouden en dat hij voornemens was dat congres bij te wonen. Hij bood daarbij zijn diensten aan en stelde zich ter beschikking van ons hoofdbestuur.

Besloten wordt den heer Meijer voor zijne mededeeling te bedanken, terwijl wij ons houden aanbevolen voor toezending van alle inlichtingen, die nuttig kunnen zijn voor onze koloniën en voor onze vereeniging.

Niets meer te verhandelen zijnde, wordt de vergadering gesloten.

De secretaris: E. v. ASSEN.

E. A. Taylor Weber. †

Na een langdurig en smartelijk lijden overleed op den 16den April 1909 in den ouderdom van 60 jaar de oud-gouverneur van Sumatra's Westkust, E. A. Taylor Weber, ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw, aldus luidde het rouwbericht, dat de vele vrienden van den overledene deed opschrikken, die hem het laatst gezien hadden, nog in de volle kracht van het leven. Menigeen benijdde den man, die na een veeljarig werkzaam leven in de tropen, terugkeerde in het vaderland, onverzwakt, met jeugdigen moed nog willende genieten van het schoone, dat hij in zijn jonge jaren had moeten derven, en dat Europa hem zou vergoeden in de verschillende uitingen der kunst. Niemand vermoedde, dat de dood hem zoo nabij was, dat een aanvankelijk ook voor de wetenschap verborgen kwaal aan zijn levensdraad knaagde. Het is nog kort geleden, dat zijn naam algemeen genoemd werd in verband met de invoering eener rechtstreeksche belasting in het gouvernement van Sumatra's Westkust, en dat hij voor de behandeling van dat onderwerp in de Staten-Generaal geraadpleegd werd door politieke personen van verschillende richting.

Het is hier de plaats niet voor de vraag, aan welke zijde het gelijk was, maar dat hij liever, dan een maatregel te helpen invoeren, die naar zijne overtuiging onbillijk was en, om de wijze van uitvoering, niet in 's Lands belang, zijn afscheid van den openbaren dienst vervroegde, getuigt in elk geval voor de eerlijkheid, de zelfstandigheid van zijn karakter.

Het lager zoowel als het middelb. onderwijs genoot hij in zijne vaderstad Delft. Na een met gunstigen uitslag afgelegd groot-ambtenaarsexamen vertrok hij in 1870 naar Indië, om daar tot einde 1904 werkzaam te zijn bij het binnenlandsch bestuur in de buitenbezittingen. Hij begon zijne carrière als ambtenaar ter beschikking in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, en werd den 19den Augustus 1872 benoemd tot controleur en geplaatst in de Westerafdeeling van Borneo. Na terugkeer van een buitenlandsch verlof wegens ziekte werd hij als controleur geplaatst in het gouvernement van Sumatra's Westkust, achtereenvolgens te Nias, te Singkara, en te Fort de Kock, om in 1887 te worden benoemd tot assistent-resident der XIII en IX Kota's (Solok.) In 1892 werd hij assistent-resident voor de politie te Makassar, in 1894 volgde zijne bevordering tot resident van Tapanoeli, in 1895 zijne benoeming tot resident van Banka, over welk tin-eiland hij het bestuur voerde tot zijne aanstelling in April 1902 als gouverneur van Sumatra's Westkust.

Zijn verblijf als controleur te Nias had hij indertijd benuttigd om met den zendeling-leeraar J. W.

Thomas een Niasch Maleisch-Nederlandsch woordenboek samen te stellen, dat bij de regeering zooveel waardeering ondervond, dat het voor 's lands rekening gedrukt, en aan de samenstellers ieder een belooning van *f* 1000 toegekend werd.

„Een Stille Werker".

In het tentoonstellingslokaal van „Boeatan", Heulstraat 19 den Haag, staat het bas-relief van den kop van Resident L. C. Welsink voor belangstellenden ter bezichtiging.

Het is slechts een kleine kring, die dezen „Stillen werker" kende en lief had.

Klein is die kring hier in Holland en in Indië onder zijne rasgenooten, maar groot en breed is die onder de Bataks van de Residentie Tapanoeli, waar Welsink leefde, werkte en stierf.

In het volle besef van de deugdelijkheid zijner bestuursmethode, die geheel gebaseerd was op zijn grondige kennis van land en volk, verkregen door liefdevolle toewijding, heeft hij van den beginne af steeds voort gearbeid, zich meer en meer de liefde en het vertrouwen van het volk verzekerende.

In Toba vooral ligt het terrein van dien arbeid.

Dààr, om het diep-blauwe meer, met zijn onvergelijkelijke schoonheid, waar de vallei van Balige, aan talrijke dorpen plaats biedt, daar is geen kind en geen oude van dagen, die hem niet gekend heeft.

Want als hij kwam, dan was 't feest voor allen. Dan stroomden allen samen en aandoenlijk was 't menigmaal die toewijding en liefde te zien, waarmede de Resident Welsink daar in de controleurswoning te Baligé door zijn volk werd ontvangen.

O! ik weet het wel, er zijn er geweest, die dat opdringen van het volk oneerbiedig vonden, niet in overeenstemming met het hooge ambt, dat Welsink bekleedde, maar nooit heb ik dien indruk gekregen.

En zij, die daar anders over denken, zij mogen weten, dat Resident Welsink zich in de harten van schooner en blijvender, dan de beeldhouwer Toon Dupuis thans met zoo groote artisticiteit vervaardigde.

Schooner, want het is geboren uit liefde; blijvender, want tijd noch dood zal vermogen, de herinnering uit te wisschen aan hem, die met zachte, maar niet minder vaste hand het Batakland bestuurde, als ware het één groot gezin.

Door zijn arbeid is in Tapanoeli een hechte grondslag gelegd voor ons gezag. Dat daar nog zeer veel werk te doen bleef, behoeft wel geen betoog, maar hij, die geroepen wordt om dat werk te verrichten, zal ondervinden, hoe goed het is te bouwen op vasten bodem.

Met de inlijving van Habinsaran waren alle vroeger zoogenaamd onafhankelijke Bataklanden verdwenen. Ook deze laatste inlijving was nog door Resident Welsink voorbereid. Veel leed heeft het hem gedaan, dat die inlijving niet meer door hem zelf met de gewone feesten kon worden gevierd.

Niet om het groote gewicht, dat hij aan die laatste inlijving hechtte, maar omdat hij daarmede zijn werk als een afgerond geheel den opvolger kon aanbieden.

Het heeft niet zoo mogen zijn!

Nog niet geheel hersteld van een zware ongesteldheid, scheepte hij zich den 9 Juni van het vorige jaar in alle stilte te Siboga in, om het land te verlaten dat hij zoozeer had liefgehad.

Op zijn verzoek waren de ten afscheid opgekomen hoofden niet aan boord toegelaten. Maar dat was voor hen te veel. Zouden zij hunnen Resident zoo heen laten gaan?

Des nachts hebben zij zich in alle stilte naar boord begeven, en den volgenden morgen bij het ontwaken zat Welsink weer in hun midden, zooals hij dat zoo dikwijls gedaan had.

En daar, te midden van hen, voor wie hij gewerkt had, te midden van hen, die hij allen bij name kende, die hij van kleine jongen tot volwassen man had zien opgroeien, of die met hem oud en grijs geworden waren, daar is hij gestorven voor de wereld, maar nooit, nooit en nog eens nooit in hunne harten.

Moge dan het monumentje *) voor het komende geslacht de trekken bewaren van den man, die hun ouders zoo dierbaar was.

L. VAN VUUREN,
1e luit. O.-I. L.

Zalt-Bommel, April 1909.

*) De ambt. B.B. van Tapanoeli lieten gezamenlijk dit monument vervaardigen, dat geplaatst zal worden op een zuil in het Welsink-park te Siboga. De Rott. Lloyd was zoo welwillend het kosteloos te vervoeren.

van het Bataksche volk een monument heeft opgericht

PERSKRONIEK.

INHOUD: Antwoord van Mr. C. Th. van Deventer in de *Nieuwe Courant* op de critiek door den heer de Vries geleverd op diens *Gid* artikel: „Amerika in Azië.", — De *Nieuwe Courant* over de houding der inlandsche pers. — *Blanda* in de *Controleur* over een bureel van voorlichting voor Nederlandsche jongelui, die in Indië een betrekking zoeken. — De heer F. H. Soeters over de haven van Sabang in de *Indische Mercuur*.

In een onzer vorige kronieken werd melding gemaakt van een ingezonden stuk in de Nieuwe Courant van den oud-majoor der genie den heer C. de Vries, waarin deze eenige losse, critische opmerkingen maakte over het bekende Gids-artikel van Mr. van Deventer „Amerika in Azië."

Tegenover deze beschouwingen van den heer de Vries komt Mr. van Deventer in een artikel in de Nieuwe Courant op. Zoo had eerstgenoemde schrijver betoogd, dat Amerika door het volksonderwijs in de Philippijnen uit te breiden, het welzijn der inlandsche bevolking niet zou bevorderd hebben.

Het welzijn der inlandsche bevolking wordt geschaad — zegt hij — omdat, door het ontbreken van de noodige voorzorgen, velen, die elementair onderwijs hebben gevolgd, liever dan zich met handenarbeid bezig te houden, solliciteeren naar klerkenbaantjes.

„De waarheid is", schrijft Mr. van Deventer, „dat de Amerikanen, toen zij met hun onderwijshervorming begonnen, zelf op dit bezwaar zijn gestuit. Het bleek hun toen, dat, onder het Spaansche bewind, het verrichten van handenarbeid als minder eervol werd beschouwd. „Boys preferred to be „escribientes" or clercks and gentlemen rather than to win a livelihood by the skill of their hands", zegt Taft op blz. 2 van zijn rapport, doch, laat hij er onmiddellijk op volgen, „this has been rapidly overcome." In de eerste plaats door niet alleen te zorgen voor gewoon lager onderwijs, (primary education) maar ook voor ambachts-, landbouw- en ander onderwijs (industrial education.) In de tweede plaats door het onderwijs zoo algemeen mogelijk te maken. Indien alle landbouwerskinderen, of althans de meerderheid, lager onderwijs hebben genoten zal het bezit van eenige ontwikkeling voor niemand meer grond kunnen opleveren om zich boven het gros zijner medemenschen verheven te gevoelen. Het bezwaar, indien het nog mocht bestaan, zal dus langs natuurlijken weg tot oplossing komen. In elk geval blijkt, dat de Amerikanen voor dat bezwaar niet blind zijn en het op lofwaardige wijze zoeken te ondervangen."

Vervolgens gaat Mr. van Deventer de andere door den heer de Vries opgesomde grieven na, en zegt dan ten slotte:

„Mijn slotsom is, dat de heer De Vries, alvorens „enkele punten aan te stippen", goed zou hebben gedaan zich eerst behoorlijk op de hoogte te stellen. Zijn kennisneming van Taft's rapport, dat hij „met groote belangstelling en met groot genoegen" zegt te hebben „bestudeerd", is blijkbaar slechts oppervlakkig geweest en andere officieele uitgaven schijnen door hem niet te zijn geraadpleegd. Ik ben overtuigd, dat hij, na voortgezette studie, zelf de ongegrondheid van zijn tot Amerika gerichte verwijten zal erkennen. En misschien zal hij dan ook wel inzien, dat men nu juist geen bril behoeft op te zetten om in den „Philippijnen-spiegel" (naar de aardige uitdrukking van minister Idenburg) een en ander te ontdekken, waarmede wij, oudere broeders van de Amerikanen, in Insulinde ons voordeel kunnen doen. Het zou niet de eerste maal zijn in onze koloniale geschiedenis, dat wij van jongeren in ervaring wat goeds leerden."

***

De heer F. H. Soeters geeft in de Ind. Mercuur een beschrijving van een kort bezoek dat hij aan de haven van Sabang bracht.

Hetgeen daar in betrekkelijk korten tijd werd tot stand gebracht, is werkelijk bewonderenswaardig.

„Den 8en Mei 1893 werd de Nederlandsche vlag te Sabang geheschen; in 1895 werden de twee eerste kaden gebouwd; in 1896 werd Sabang opengesteld voor den algemeenen handel, en werden de eerste kolen afgeleverd; in 1897 bedroeg de afzet van kolen 13.000 ton.

En thans?

Dank zij de groote activiteit van de Sabang-Maatschappij vindt men er nu:

Uitstekende kaden, waaraan de meest diepgaande schepen kunnen worden gemeerd en geschikt emplacement om die kaden in de toekomst uit te breiden.

Electrisch bewogen transporteurs, middels welke in een minimum van tijd de kolen kunnen gelost en geladen worden.

Een drijvend ijzeren droogdok voor vaartuigen tot 3000 ton.

Werkplaatsen, waarin niet alleen belangrijke repa-

ratiën kunnen geschieden, doch ook nieuwe omvangrijke werken uitgevoerd.

Groote kolenloodsen langs de haven — de afzet van kolen bedroeg in 1908 160,000 ton.

Groote tabakspakhuizen en verdere ruime gelegenheid tot opslag van goederen.

Een groote store voor scheeps- en andere benoodigdheden.

Waar zoo dikwijls — en niet altijd terecht — wordt gewezen op hetgeen voor Indië werd verzuimd of nagelaten, is het een bijzonder genoegen, zegt hij, te kunnen wijzen op dit grootsche werk, dat in zoo korten tijd is tot stand gekomen.

***

Naar aanleiding van een artikel in de Bintang Soerabaja in onze rubriek „Wat de Inlander zegt" weergegeven, waarin geklaagd wordt over willekeur van ambtenaren en bevoordeeling der europeesche industrie, schrijft de Nieuwe Courant onder den titel „Nog meer onkruid, dat ontkiemt", o. m.:

„Reeds herhaalde malen is door ons gewezen op het groote gevaar, dat er ligt in het heilooze drijven van sommigen, ook ambtenaren, die meenen den Inlander een grooten dienst te bewijzen door altijd te spreken over uitzuiging, uitbuiting, uitpersing van de bevolking en over leegpompen en berooving van Indië.

Maar wij zouden toch mogen vragen in de eerste plaats, of het voor het opperbestuur en Indische regeering door hun hostiele houding tegen het particuliere Europeesche element zulke verkeerde begrippen bij den inlander in de hand werken, daaraan paal en perk te stellen en in de tweede plaats of zij die buiten de ambtelijke wereld staan, en die door het schermen met die groote woorden den onontwikkelden en licht op te zweepen inlander in den waan brengen, dat hij werkelijk wordt uitgezogen, beroofd en mishandeld, niet zouden willen inzien, dat het ook voor hen tijd wordt zich te matigen en in te binden.

Zij geven middellijk of onmiddellijk aanleiding tot uitingen als bovenstaande, uitingen, die, als zij overslaan tot daden, niet dan ten koste van bloed kunnen worden te keer gegaan."

***

Blanda wijdt in de Controleur van 17 April een lang artikel aan het voorstel der afdeeling Zutfen van Oost en West" om een bureel van advies op te richten. Hij is hiervan geen voorstander.

„Laten we", zegt hij, „de bemoeienis des heeren Boissevain en van die Zutphensche afdeeling van „Oost en West" eens toetsen aan den maatschappelijken toestand, waarin de Indo's verkeeren, en de wenschen, die ze nu juist in zoo menig dreigend en dreigend gesteld betoog kenbaar maken. We hebben daarvoor slechts even te luisteren naar een paar stemmen, die nu uit de wereld der Indo's zijn opgegaan en die, om wat ze te zeggen hebben, wel tot aanhooren dwingen."

In den breede gaat hij dan na, wat er over de lotsverbetering der Indo's door hem zelf meermalen werd gezegd en geschreven, en besluit:

„Ons streven moet niet meer zijn: zooveel mogelijk Nederlandsche jongens naar Indië te helpen; neen, dit: onze Nederlandsche jongens zooveel mogelijk voor Indië overbodig te maken door het inlandsche en het indo-Europeesche element in hun plaats te schuiven. Als Nederland zijn plicht had gedaan tegenover dit tweeledig element, zou Indië nu al geen behoefte meer hebben aan „onze" jongens.

Laat „Oost en West", en wie verder misschien door 's heeren Boissevains voorstel bekoord mochten worden, dáárvoor eens een beweging op touw zetten!" besluit Blanda.

Uit de O.-I Mail.

Ook in Ned.-Indië zijn, naar de Mailbladen melden, allerwege plannen beraamd, om, zoodra per telegraaf „de blijde tijding" vernomen wordt, deze gebeurtenis op passende wijze te herdenken en te vieren. Er zal echter niet alleen door jong en oud feest worden gevierd, ook de Kerkeraad der Evangelische gemeente te Batavia deelde mede, dat door dien raad werd besloten, ter gelegenheid van de te verwachten heugelijke gebeurtenis in ons Vorstelijk Huis, naar den wensch der Regeering, alsook naar dien der gansche gemeente, een dank- en bidstond te houden in de drie kerkgebouwen.

En naar het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. vernam, zal Z.E. de Gouverneur-Generaal op den a.s. feestdag den bidstond des morgens te 9½ ure in de zg. Staatskerk (Willemskerk) en des avonds ten 5½ ure het plechtig Lof met preek en Te Deum in de R.-K. Kathedraal bijwonen.

Een studiereis.

In de Javabode lezen wij:

„Aan den directeur der **zoutverpakking**, F. Nobel, is opgedragen om zich op een nader, in overleg met den directeur van gouvernementsbedrijven vast te stellen tijdstip en voor een, behoudens verlenging door den minister van koloniën, op zes maanden te stellen tijdvak, de heen- en terugreis inbegrepen, naar Europa te begeven tot bestudeering en tot het plegen van overleg ter zake van eenige door genoemden departementschef aan te geven onderzoekingen betreffende zoutraffinage in Nederlandsch-Indië en met noodzakelijke verbeteringen in het zoutbriketteeringsbedrijf."

Hetzelfde blad deelt mede onder het opschrift:

Vrouwelijke inlandsche artsen.

„Twee dochters van den djaksa van Buitenzorg, aldaar de lessen op de europeesche meisjesschool volgende, hebben het voornemen te kennen gegeven, om inlandsche artsen te worden.

De vader heeft zich daarom per rekest tot den directeur van het departement van onderwijs, eeredienst en nijverheid gewend, ten einde voor zijne dochters vergunning te krijgen om als externen de lessen aan de dokter-djawa-school alhier te mogen volgen.

Een verblijdend teeken des tijds is zeker ook dat de firma G. Kolff en Co. te Bandoeng onder den titel **Matahari Terbit**, „de Rijzende Zon", een geïllustreerd Maleisch kinder-tijdschrift uitgeeft onder Redactie van de Heeren: Joh. Schalte, onderwijzer; Moeh. Daoed; Mas Ardiwinata, onderwijzer voor de Maleische taal aan de „Hoofdenschool" en Soetan Pengkoeloe.

Hoe het daagt in Bantam.

De redacteur van het Bat. Nieuwsbl. heeft een onderzoekingsreis in Batam gemaakt, en deelt een en ander over de door hem opgedane ondervindingen in zijn blad mede. Zoo vertelt hij o.a. van een bezoek aan een der pas opgerichte inlandsche scholen:

„Er was lees- en schrijfles. De oudere kinderen, tusschen acht en twaalf jaar naar schatting, waaronder twee meisjes, waren in de klasse. Het achtste lesje van het leesboekje in het javaansch werd onder handen genomen. En wij hebben er ons over verwonderd, hoe vlot de leerlingen al konden lezen en hoe gemakkelijk zij reeds op de lei schreven. Het maakte inderdaad een prettigen indruk te zien, hoe het onderricht in de weinige maanden reeds vrucht gedragen had.

In de afdeeling Anjer is men thans bezig met den bouw van veertig van deze gemeente-scholen in verschillende desa's.

De toeloop der kinderen is zeer groot en het is nu reeds duidelijk, dat men aan de veertig scholen in die afdeeling niet genoeg zal hebben. Een schoolbevolking van honderd tot, hier en daar, bijna twee honderd zieltjes op één goeroe, is veel te groot, en reeds hebben vele scholen dringend noodig versterking van onderwijzers-personeel.

Gelukkig kan de regent steunen op de medewerking van den resident en vinden zijn voorstellen bij de regeering gehoor.

Ook op de particuliere landen is de drang naar onderwijs waargenomen. Zoo deed de vorige wedono van Tjikandi aan den administrateur van het particuliere land Tjikandi-Ilir het voorstel, ook in eenige zijner desa's scholen op te zetten, en verzocht den landheer om steun. Maar het antwoord ontnam den voorsteller alle illusie; dat antwoord wenschen wij hier niet te herhalen, zooveel is zeker, dat de scholen er niet gekomen zijn en er ook niet zullen komen.

Intusschen zijn thans reeds twaalf gezinnen van het particuliere land verhuisd naar het gouvernementsgebied, ten einde de kinderen in de gelegenheid te stellen de scholen daar te bezoeken, terwijl er ook kinderen van het land naar de naastbijzijnde school worden gezonden door ouders, die niet van woonplaats kunnen veranderen.

Zoo breekt in Bantam de evolutie zich baan! juicht schrijver. Ook vernam hij, dat op initiatief van het bestuur eerlang een inlandsche school der tweede klasse verrijzen zal naast de te Serang bestaande eerste klasseschool.

Tevens deelt de heer Zaalberg mede, hoe Raden Mas Aria Achmad Djajadiningrat, de zeer verdienstelijke regent van Serang, die onvermoeid werkzaam is in het belang van de bevolking in zijn regentschap — blijkens het overzicht van de uitkomsten der gewestelijke onderzoekingen naar den landbouw en daaruit gemaakte gevolgtrekkingen, 2e deel, verschenen vanwege de mindere welvaartscommissie, — der regeering thans een uitgewerkt voorstel voorgelegd heeft voor de organisatie van het inlandsch **landbouwonderwijs**, dat hij onontbeerlijk acht in het belang der bevolking.

Schrijver deelt diens overtuiging volkomen, en geeft dit verslag in extenso weer.

Elders schrijft hij:

„De goede resultaten, waarop de regentschapsbank te Serang, werkende met een kapitaal van *f* 80.000 na twee jaar kan wijzen, hebben het mogelijk gemaakt, dat thans ook desabanken met het kapitaal der regentschapsbank in het leven geroepen kunnen worden.

In April zullen twee **desabanken** opgericht worden in het district Tjiroeas, twee in het district Pontang en een te Kragilan.

De laatste zal uitsluitend met eigen kapitaal werken uit de desa; aanvankelijk is dit groot *f* 500. In verband ook met hetgeen door den regent van Serang over bedrijfsvereenigingen in de desa werd opgemerkt in de laatste bijlage van de door de mindere welvaartscommissie uitgegeven publicatie, zijn alle zulke uitingen van energie en initiatief van de inlandsche bevolking lichtpuntjes, die het gloren van den nieuwen dag steeds helderder aankondigen", merkt hij terecht op.

Betreffende de nieuw opgerichte **visscherijbanken** deelt hij o.m. mede:

„Te Karangantoe in het regentschap Serang der residentie Bantam, is den 1en Maart geopend een visscherijbank, waartoe het initiatief alweer is uitgegaan van den regent van Serang.

Wij hebben persoonlijk een kijkje genomen in de inrichting en er een goeden indruk van medegenomen.

De bank werkt voor het oogenblik met een kapitaal van niet meer dan duizend gulden, welke door de regentschapsbank te Serang worden voorgeschoten, tegen een rente van twee pct. 's maands. Dit is inderdaad veel, maar waar slechts geringe bedragen aan de bevolking worden uitgeleend drukt de renteheffing niet al te zwaar.

Den 4en Maart werd het eerste bedrag uitbetaald aan den eersten visscher, die een leening wilde sluiten. Den 16en waren reeds *f* 500 uitgeleend, en het aantal aanvragen neemt steeds toe. En wanneer men nagaat, dat het hoogste bedrag eener leening gesteld is op tien gulden, behoeft men niet te vragen, of aan dezen vorm van bedrijfscrediet behoefte bestaat.

Het eigenaardigste is wel, dat de bank geadministreerd wordt door hadji Sangit, een energieke kerel, die nu reeds toonde voor zijn taak berekend te zijn. De eenvoudige boekhouding voert hij in arabische karakters, daar hij geen latijnsche letters kan lezen en schrijven. Commissaris van de bank is de mantri-boom, een hollandsch sprekende inlander, voormalige leerling van de hoofdenschool.

Karangantoe, een halte van den spoorweg naar Anjer, is een levendig visschersplaatsje. In de rivier liggen de visschersprauwen, op den oever de netten en zeilen te drogen, en een doordringende lucht van visch vervult er de atmosfeer. De bank zou, ware zij kapitaalkrachtig, kunnen voorzien in de geldelijke behoeften van de visschers der geheele Bantambaai.

Op deze harde voorwaarden zijn reeds een desa of vier, vijf geholpen, een bewijs hoezeer zelfs die geringe hulp wordt gewaardeerd. En de vischrijkdom van de Java-zee, vooral van Straat Soenda, waarborgt de opleving van het visschersbedrijf, indien aan het crediet de noodige uitbreiding kan worden gegeven.

Voorts vernam schrijver, dat de heer D. Mulder, administrateur van het particuliere land Soedimara en voorzitter van de Bataviasche Landbouwvereeniging, aan den heer Raden Hassan Djajadiningrat, broeder van den regent van Serang en oud-leerling van het Gymnasium Willem III aangeboden heeft de betrekking van opzichter op het particuliere land Tjileboet, op een bezoldiging van *f* 300 's maands, om na eenigen tijd benoemd te worden tot administrateur.

De heer Djajadiningrat heeft echter gemeend, het aanbod van de hand te moeten wijzen. Hij heeft zich tot doel gesteld de bevolking een voorbeeld te zijn als ontwikkeld landbouwer, en hij gelooft niet, dat hij als landheer tegelijk de bevolking en de eigenaren ter wille kan zijn.

Schrijver zegt hiervan melding te maken, omdat het hem voorkomt nut te hebben er op te wijzen, dat men blijkbaar géén misnoemen meer heeft in het moreel, de energie, het initiatief van den Inlander, wanneer hij voldoende geleerd heeft, om op één lijn te staan met den Europeaan. Omdat het nut heeft er den javaanschen jongeling en man op te wijzen, dat allengs meer prijs gesteld zal worden op zijn diensten, ook in het particuliere, wanneer hij voldoende ontwikkeld is. Omdat het eindelijk

zijn nut heeft er telkens op te wijzen, dat ook bij den Javaan mooie karaktereigenschappen niet vergeefs gezocht behoeven te worden, wanneer hij voldoende ontwikkeld is om zich de gelegenheid te zien geboden van dit karakter te doen blijken.

Schrijver eindigt met de woorden: „De moraal uit dit aanbod aan Hassan Djajadiningrat, om een administrateurs-ambt te bekleeden, is dus: ontwikkel den Javaan, opdat hij zich even duchtig kunne weren in den strijd om het bestaan, als alle andere Nederlandsche onderdanen.”

Naar aanleiding van een artikel desbetreffende in De Week van het Soer. Handelsbl. van 13 Maart j.l. geeft in hetzelfde blad van 19 Maart het hoofdcomité der Soer. Jaarmarkttentoonstelling bestaande uit: de heeren Th. Mens Fiers Smeding, president; Du Cloux, vice-president; J. E. Jasper, secretaris; J. H. v. Vliet, penningmeester, een breedvoerige uitlegging „**Waarom de jaarmarkt-tentoonstelling te Soerabaja in 1909 niet doorgaat**”, daarbij tot de conclusie komende:

„Waar dus de jaarmarkt-tentoonstelling een goed middel is gebleken, om de nijverheid in het algemeen en die van de stad Soerabaja in het bijzonder op te wekken, zijn wij van oordeel, dat de vrije medewerking van inlandsche ambtenaren ter zake eer aangemoedigd dan beperkt zou moeten worden, en dat de pasar malem zonder de omschreven vrijwillige medewerking van inlandsche hoofden voor Soerabaja een te riskante onderneming, ja, zelfs onmogelijk is.

„Gaat het initiatief tot het houden van een jaarmarkt-tentoonstelling van Regeeringswege uit, en wordt daarmee hetzelfde doel nagestreefd, dat wij ons immer voor oogen hebben gesteld, dan zou ongetwijfeld de last niet zijn uitgebleven, dat ook inlandsche ambtenaren wel degelijk tot behartiging van het volksbelang moeten mede-arbeiden.

„Ten slotte vermelden wij, dat het plan bestond, om, met het door het houden van de tentoonstelling van 1909 te verkrijgen overschot, een school voor inlandsche meisjes te Soerabaja te openen, waarvoor het saldo van dit jaar eigenlijk niet voldoende wordt geacht, en dat het voornemen, om aan de Brusselsche tentoonstelling mee te doen door het inzenden van een keuze-collectie, tengevolge van het gebeurde helaas in duigen is gevallen.”

De redactie van het blad teekent in een noot o.m. aan:

„Het is ons geenszins te doen om het gelijk in deze zaak. Het hoofdcomité was van meening, dat zij „de redenen van het niet doorgaan der jaarmarkt-tentoonstelling alhier niet bekend (behoefden) te stellen.” Die meening deelden wij niet en daarom hebben wij gezorgd, dat de redenen wèl publiek werden. Wij hebben er den wensch aan verbonden, dat nu van gouvernementswege onderzocht worde, of wezenlijk de jaarmarkt de huisvlijt en de industrie van den inlander vooruitbrengt, en dat, mocht het onderzoek gunstig uitvallen, maatregelen worden genomen om de jaarmarkt te doen houden niet als een particuliere zaak van den heer Jasper met een comité, doch als een algemeene, welke georganiseerd wordt onder het oppertoezicht der overheid.”

WEST-INDIË.

Arbeidscontract in Suriname.

Door de Koloniale Staten is verslag uitgebracht op de ontwerp-verordening betreffende het huren van arbeiders voor de goud- en balata industrie en het onderzoek naar en de ontginning van andere boschproducten.

De groote meerderheid der leden was van oordeel dat het ontwerp ook tot de arbeidsovereenkomsten moest worden uitgebreid, welke gesloten worden ten behoeve van houtaankap, aanleg van koloniale spoorwegen en gouvernements-boschexploitatie.

Enkelen meenden nog verder te moeten gaan, en bepleitten een meer algemeene regeling der verhouding tusschen werkgevers en werknemers in den geest als in het moederland is geschied.

Op grond van de ondervinding werd in overweging gegeven om zooveel mogelijk wettelijke regelingen te treffen, en zoo min mogelijk aan de overeenkomst tusschen partijen over te laten. Het ontwerp behoorde volgens de leden hier aan het woord te worden aangevuld met verschillende bedingen, als: regeling der verzekering tegen ongevallen, verzekering tegen ongevallen, verzekering van het arbeidsloon, regelingen betreffende het beslag op arbeidsloon, het sluiten van overeenkomsten met minderjarigen, de bestemming van boeten en de voeding der arbeiders, voorts de vaststelling van arbeidsboekjes, en zoo meer.

Wat de verzekering van het arbeidsloon aangaat, werd in het verslag het volgende opgemerkt:

Men was het algemeen er over eens dat de strafrechtelijke aansprakelijkheid van vertegenwoordigers van buitenlandsche ondernemingen voor de uitbetaling van loonen door arbeiders te goed gemaakt niet voldoende is om te dwingen tot nakoming der verplichtingen tegenover de arbeiders.

Heeft men te maken met een buitenlandsche persoon of vennootschap, wiens veregenwoordiger door welke omstandigheden ook aan arbeiders het door hen te goed gemaakte loon niet betaald heeft, en weet zulk een vertegenwoordiger, door tijdig de kolonie te verlaten, zich aan de strafvervolging te onttrekken, dan moet de concessie kunnen worden ingetrokken indien op door den procureur-generaal bij aangeteekenden brief gedane aanmaning geen betaling volgt.

Het zou anders aan buitenlanders vrijstaan om de concessie te verkoopen zonder den arbeiders de verschuldigde loonen te betalen.

Verzocht werd eene regeling daaromtrent in het ontwerp te maken.

Koloniale vaartuigen.

Hel s.s. „Paramaribo” is den 23en Maart ll. van Paramaribo naar Nederland vertrokken via Barbados en Trinidad, terwijl ook de sleepboot „Lauwerzee”, die het s.s. „Oranje” naar Paramaribo sleepte, de terugreis naar Nederland aanvaardde.

Volgens „De Surinamer” heeft de gouverneur een commissie benoemd om den toestand van de stoomschepen van den dienst der koloniale vaartuigen na te gaan.

Schutterij.

De „Nieuwe Surinaamsche Courant” vernam, dat bij de officieren der schutterij bezwaar bestaat zich te laten onderrichten door officieren van gelijken rang van het garnizoen. Zelfs zou het voornemen bestaan zich ter zake te wenden tot gouverneur en koloniale Staten.

Naar „Onze West” vernam heerscht er tegenwoordig een bijzondere bedrijvigheid in de gelederen der schutterij, o.m. blijkend uit een betere opkomst dan vroeger voor de oefeningen, die nu geregeld om de drie weken plaats vinden, ook voor de afgeëxerceerden.

Landbouw-directie.

„Onze West” deelt mede, dat de heer van Hall slechts tijdelijk, vermoedelijk voor een tijdperk van drie jaren, den dienst in Suriname verlaat, en na afloop daarvan weer naar Suriname zal terugkeeren. Dr. Cramer, wiens plaats de heer Van Hall te Buitenzorg zou innemen, zal dezen te Paramribo vervangen en wordt daar ongeveer in Augustus verwacht.

De heer Van Hall, schrijft „Onze West”, zal denkelijk in Juni a.s. de kolonie verlaten. Hij zal dan iets langer hebben gediend dan de termijn van vijf jaren, waarop bij zijne benoeming was gerekend.

Hetzelfde blad meldde, dat onder planters een adres circuleerde om den heer van Hall te verzoeken op zijn besluit om de kolonie te verlaten terug te komen.

Goudproductie.

De goudproductie vertoonde de eerste maanden van dit jaar eenigen achteruitgang, vergeleken bij vorige jaren.

De aanvoeren bedroegen van Jan.-Febr. 1909 93,181 gram, Jan.-Febr. 1908 118,503 gram, Jan.-Febr. 1907 113,185 gram.

Den 31en Maart werd intusschen van een tot nu toe onbekend placer in het Lawa-gebied eene hoeveelheid van 13000 gram goud aangevoerd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Volgens de **Pantjaran Warta** is er onlangs te Padang een vereeniging opgericht onder den naam van „Keradjinan Minangkabauw (Minangkabauwsche ijver), welke ten doel heeft aan de dochteren des lands onderricht te geven in het lezen en schrijven, in handenarbeid en in de kookkunst. Zij zal overal waar zulks mogelijk is afdeelingen stichten. Het blad schrijft deze nieuwe beweging toe aan den invloed van het reeds meermaals door ons aangehaalde tijdschrift voor Inl. vrouwen.

Ook op Java hebben verscheidene echtgenooten van regenten aan de redactie van dit tijdschrift kennis gegeven, dat zij dergelijke vereenigingen voor javaansche meisjes in het leven willen roepen, die dan de **Poetri Hindia** tot haar orgaan zullen kunnen maken.

In de rubriek „Gado gado”*) maakt het eerstgenoemde blad melding van de wijze, waarop in het regentschap Bodjonegoro de inlandsche ambtenaren door den Regent op kosten worden gejaagd, door verplichte bijdragen in geld voor allerlei feestelijkheden. Ter viering van den geboortedag van H. M. de Koningin in Augustus jl. moesten zij 10 procent van hun salaris afstaan. De Regent, die bij deze gelegenheid het adellijk praedicaat Ario kreeg ontving van de onder hem staande inlandsche ambtenaren en desahoofden een geschenk als souvenir, ter waarde van pl.m. ƒ 4000. De wedono's gaven ieder ƒ 40, de overige deelnemers ieder ƒ 25. Met het oog op de aanstaande gebeurtenis is ter eere van H. M. met onderlinge bijdragen feest gevierd, het zoogenaamde tinkebfeest, en zoodra de blijde gebeurtenis zal hebben plaats gehad, zal er natuurlijk weder feest gevierd worden. Ter bestrijding der kosten is bepaald, dat elke wedono ƒ 15, elke assistent-wedono ƒ 5, elke mantri ƒ 1, elke helper bij de opiumdebietplaatsen, zoo ook elke districtsschrijver ƒ 0.50 en elk desahoofd ƒ 1.50 zal geven.

Het blad verzekert, dat men op die wijze ongeveer ƒ 6000 zal ophalen.

Het onthaal van de mindere deelnemers aan het feest zal op hoogstens 10 stuivers te staan komen, terwijl de hooggeplaatsten champagne zullen drinken, zich aan fijne gerechten te goed zullen doen en prima kwaliteit sigaren zullen rooken.

Men moet er zich dan ook niet over verwonderen roept het blad uit, dat in het regentschap Bodjonegoro veelvuldig roofpartijen en diefstallen voorkomen. De redactie hoopt in het belang van het algemeen, dat deze hare mededeeling de aandacht van den Landvoogd moge trekken.

Verder deelt zij mede, dat zij een bezoek heeft gehad van den arabier Badjenet, die op het punt staat een reis naar Europa te maken. Om zijne reis in Nederland te vergemakkelijken heeft de heer Raden Mas Tirto Adisoerjo hem verscheidene aanbevelingsbrieven medegegeven.

In haar hoofdartikel „Kemadjoean” (vooruitgang) wijst de **Perniagaän** op het verschil in algemeene ontwikkeling op Java voorheen en thans, daarbij nagaande hoe tegenwoordig veel op het gebied van kleeding en voeding, van inrichting der woningen, van handwerk en veldarbeid, alsook in de algemeene toestanden op de groote plaatsen en in de desa's is verbeterd. De inboorl. worden hoe langer hoe bekwamer, hunne zeden en gewoonten worden beter, meent schrijver. Hij veronderstelt, dat in Europa de mensch zich uit eigen beweging ontwikkelt, in Indië daarentegen hiertoe geleid moet worden. Op de vraag: Wie dan de leider is? antwoordt hij: onze gebieder (djoendjoengan), ons gouvernement, dat ons allerlei inrichtingen voor onderwijs heeft geschonken, o.a. lagere scholen, kweekscholen voor onderwijzers, opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren, een school voor inlandsche geneeskundigen, enz. De hoogere burgerscholen zijn voor kinderen van inboorlingen toegankelijk. Wij moeten dankbaar zijn voor al deze weldaden.

Schrijver heeft uit den mond van ambtenaren wel eens gehoord, dat die scholen ontevredenheid zouden hebben gekweekt; dat er voor het bestaan dier scholen geen personen gevonden werden, die de bevolking tegen hare meerderen opstookten (toekang korèk.) Schrijver maakt de opmerking, dat zij, die zoo spreken, echter vergeten, dat vroeger zelfs de ambtenaren lezen noch schrijven konden, ja, niet eens hunne handteekening konden zetten.

Er zijn er ook, die beweren, dat alléén de ambtenaren onderwijs moeten ontvangen, daar dit voor den kleinen man totaal overbodig is. Men verliest daarbij echter het feit uit het oog, meent schrijver, dat, hoe ontwikkelder de menschen zijn, hoe gemakkelijker het is hen te besturen. Weer anderen zijn van oordeel, dat het niet noodig is meisjes aan het onderwijs te doen deelnemen. Dit is verkeerd ingezien vindt schrijver, want wie draagt zorg voor het kind van de geboorte af tot het groot begint te worden? Immers de moeder. Thans worden de kinderen der inboorlingen niet naar behooren opgevoed, omdat de moeders niet op de hoogte zijn van haar taak. Kinderen groot te brengen is een zeer moeilijk en gewichtig werk, daarom hoopt hij, dat ouders zoo wijs zullen zijn om zoowel hunne dochters als hunne zoons goed onderwijs te doen geven. Het is de taak van de onderwijzers, meent hij, om den inboorling hierop te wijzen en het goede voorbeeld te geven.

De **Bintang Soerabaja** deelt in hare rubriek „Zaterdagsche causerie” mede, dat zij een bezoek van Mej. L. Gooszens heeft gehad, die

*) Een gerecht, bestaande uit een mengsel van gekookte jonge groenten met een pikante saus, hetzelfde als het javaansche „djangan.”

haar voornemen te kennen gaf om in het schoolgebouw der Tiong Hoa Hwe Koan vereeniging een voordracht over hare onderwijs-methode te houden. Het blad spreekt met grooten lof over haar en hare roeping. Zij toch gaf een voordeelige gouvernementsbetrekking prijs (zij was geplaatst bij het lager onderwijs) en offerde haar vermogen op, ten behoeve van de ongelukkige kinderen, die het spraakvermogen missen. Zij maakt nu een reis door den Ind. Archipel, niet alleen om het publiek met hare methode bekend te maken, maar ook om persoonlijk ouders van spraakgebrekkige knapen en meisjes over te halen dezen aan hare zorgen toe te vertrouwen.

In hetzelfde blad vertelt Creolin, op welke wijze te werk wordt gegaan om handteekeningen te krijgen voor het adres aan den Prins der Nederlanden, teneinde Zijne Kon. Hoogheid uit te noodigen Indië met een bezoek te vereeren. Bij een zijner vrienden kwam een oppasser met een gedrukt stuk, met verzoek dit te onderteekenen. Geen Nederlandsch verstaande, vroeg hij den brenger, wat dit beteekende. Deze antwoordde, dat het een verzoek behelsde aan den Koning van Nederland om in Indië te komen. Daar de persoon dit niet begreep, vroeg hij uitstel tot den volgenden dag. Hij wilde eerst bij zijne kennissen, die konden geacht worden op de hoogte te zijn, inlichtingen inwinnen. „Neen, neen, dat gaat niet", zeide hem de oppasser, „want de Regent moet de lijst dadelijk terughebben. Alle prijajis hier hebben ook moeten teekenen." Daar hij inderdaad de handteekeningen van een groot aantal inlandsche ambtenaren op de lijst zag (waaruit hij mocht opmaken, dat het zaakje te vertrouwen was) heeft hij, om van dat gezeur maar af te komen, zijne handteekening onder die van de anderen geplaatst. Zoo ziet men, vervolgt de schrijver, dat er personen zijn, die een stuk onderteekenen, dat zij niet eens begrijpen. Zij behoeven immers er geen geld voor te geven! Maar denkt er wel iemand aan wie de kosten van dat bezoek zullen dragen?

Alvorens een inlandsche vrouw, die tot een vrijheidsstraf veroordeeld wordt, of die een gevangene bezoeken wil, de gevangenis binnentreedt, zegt de **Pewarta Soerabaja** wordt zij aan den lijve onderzocht, hetzij door een der vrouwelijke medegevangenen, hetzij door een van de gevangenisbeambten, om te voorkomen, dat zij het een of ander, dat verboden is, binnensmokkelt. Dit onderzoek blijkt meestal niet nauwkeurig te geschieden, en daarom vraagt het blad of het niet beter ware dit op te dragen aan de echtgenoote van den cipier tegen een vast salaris. Men kan dan verwachten, dat het wèl goed geschieden zal, aangezien zij weet, dat het anders ook haar man zijne betrekking kosten kan.

In aanmerking genomen de zeer kleine bezoldiging der cipiers van de gevangenissen in het binnenland, verdient dit denkbeeld wèl overweging.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In de te Semarang gegeven, met schitterend succes bekroonde soirée variée (zie onze nummers van 1 en 15 April jl.) vindt de **Sinar Borneo** aanleiding om de chineesche dames te Bandjermasin eens duchtig onder handen te nemen. Ironisch beweert het blad, dat deze dames, die over het algemeen zéér geleerd zijn en, wat ontwikkeling betreft, niet voor hare zusteren op Java behoeven onder te doen, ook soirées variées geven welke drukker bezocht worden dan die te Semarang, want de deelneemsters schijnen geen vermoeienis te kennen. Zij spelen van den vroegen morgen tot den laten avond of van den avond tot den morgen. In den vorm van het programma eener soirée variée, geeft het blad een humoristische beschrijving van de Koeah tjeki-partijtjes (een bekend Chineesch hazardspel met kleine kaarten) onder de bandjermasinsche chineesche schoonen. Als begeleidende muziek der soirées variées noemt de schrijver het gemopper der verliezenden en den schaterlach der winnenden!

In de **Pewarta Soerabaja** bespreekt Tjiong Tjoe Gi het aanstaand traktaat tusschen Nederland en China betreffende den rechtstoestand der hoatoshe of peranakans (in Nederl.-Indië geboren chineezen.) Dat iemand, die zich laat naturaliseeren zijne rechten in het land, waartoe hij aanvankelijk behoorde, verliest, is begrijpelijk. Daar valt niets tegen te zeggen. Maar dat de peranakans, of zij willen of niet, tot nederlandsche onderdanen zullen worden verklaard, dus van China losgemaakt, den rechtstoestand van den inboorling zullen krijgen, — daarmede kan schrijver zich niet vereenigen. Een groot deel van de peranakans heeft daarom tegen dat denkbeeld bezwaren ingebracht bij den chineeschen gezant in den Haag, Lotaidjin Liok Tjin Siang. Een klein deel verwacht echter door die verklaring meerdere vrijheid van beweging. Dit zal slechts een denkbeeldig voordeel blijken, beweert schrijver, want zij zullen alléén zonder pas mogen reizen naar plaatsen, waar chineesche vestigingen zijn, maar in de desa's, waar geen chineezen wonen, mogen zij zich niet vertoonen. Ook al worden de chineezen met inboorlingen gelijkgesteld, is het hun niet geoorloofd om zich te vestigen, waar zij willen. Naar plaatsen, die voor hen gesloten zijn (d.i. waar zij niet mogen wonen) kunnen zij zich niet begeven, tenzij zij, evenals tot nu toe, voorzien zijn van een pas, afgegeven door het hoofd van plaatselijk bestuur.

Van Vreemde Koloniën.

Arbeidswetgeving in Duitsch Oost-Afrika.

Den 27en Februari ll. heeft de gouverneur van Duitsch Oost-Afrika, von Rechenberg, eene ordonnantie uitgevaardigd betreffende de werving van inlanders en de rechtsverhoudingen van inlandsche arbeiders.

De werving van inlanders voor den militairen dienst van eenige vreemde mogendheid is in de duitsche koloniën ten eenenmale verboden.

Voor de werving van inlandsche arbeiders voor landbouw- of industrieele ondernemingen binnen het district, waar zij hunne woonplaats hebben, is eene vergunning noodig. De werver staat voortdurend onder bestuurstoezicht.

Een inlander, die zich aan zijne aangegane verplichtingen tracht te onttrekken, kan op aanvrage van den werver wegens contractbreuk gestraft worden met tuchtiging aan den lijve of met kettingstraf voor den tijd van hoogstens veertien dagen.

Werkcontracten mogen voor den duur van hoogstens 7 maanden of 180 arbeidsdagen worden gesloten.

Voor vrijwillige verlenging van het contract is de goedkeuring van het plaatselijk bestuur vereischt.

Aan arbeiders, die niet in de buurt der onderneming wonen, moet een zeker bedrag worden tegoed gedaan voor kosten van onderhoud, welk bedrag evenals de loonen in baar geld moet worden betaald.

Buitendien zijn den werkgever nog een aantal plichten opgelegd, met betrekking op het welzijn en de gezondheid der arbeiders.

Aan den districts-commissaris is de taak opgedragen om toezicht te houden op de nakoming van de bepalingen dezer ordonnantie voor zooverre een districts-commissaris is aangesteld voor de betrokken streek. Hij is, om zoo te zeggen, de wettelijke vertegenwoordiger van den inlandschen arbeider en kan ook voor diens aanspraken ten opzichte van den werkgever in rechte opkomen.

Onlusten op Samoa.

Toen onlangs het een en ander verluidde omtrent op Samoa uitgebroken onlusten, die de aanwezigheid van Duitsche oorlogsschepen noodig maakten, werd spoedig van officieele zijde bekend gemaakt, dat die onlusten weinig te beteekenen hadden gehad en eenvoudig het gevolg waren geweest van onderlinge verdeeldheid der inlandsche bevolking.

Volgens een, door de „Frankfurter Zeitung" openbaar gemaakt schrijven van een kolonist, heeft de zaak evenwel een voor het bestuur veel ernstiger verloop gehad.

Drie duizend inboorlingen waren te Apia onder aanvoering van het hoofd Latani geland, met alle mogelijke wapens uitgerust, zelfs met geweren, niettegenstaande volgens verklaring van den gouverneur alle vuurwapens reeds jaren te voren den inboorlingen zouden zijn ontnomen. Latani dwong den gouverneur onder bedreiging dat de vijandelijkheden anders onmiddellijk zouden worden geopend, tot de belofte om uiterlijk den 1en Mei a.s. een aanvang te maken met de beloofde hervormingen. De gouverneur moest die belofte met een op den bijbel afgelegden eed bekrachtigen.

Algemeen wordt, naar deze kolonist meldt, de schuld voor de ontevredenheid der inboorlingen geweten aan het Duitsch bestuur, dat er in geslaagd is, om de inlanders geheel van zich te vervreemden, door met alle traditiën, waaraan de Samoaners zoozeer hangen, te breken.

De oude hoofden werden door gewillige creaturen vervangen, en in 1905 werd het laatste overblijfsel van het Samoaansche zelfbestuur opgeruimd door de gewelddadige verwijdering van den Samoaanschen raad uit Moelinoeoe, waar die raad steeds zijn zetel had gehad. Zelfs werd door den gouverneur het bevel uitgevaardigd, dat Moelinoeoe geheel door de bevolking moest worden ontruimd.

Het bestuur heeft geheel vergeten, dat de Samoaners reeds jaren lang een geregeld zelfbestuur hadden en het nu niet kunnen verkroppen, dat de door hen opgebrachte gelden worden gebruikt, zonder dat hun eenige medezeggenschap is gegeven, zoodat met hunne billijke wenschen niet de minste rekening wordt gehouden.

Zij verlangen weder instelling van hun zelfbestuur en verantwoording van de door hen opgebrachte gelden, welke eischen door onbevooroordeelde kolonisten billijk worden geheeten, en dat wel te meer, wijl ook de blanke kolonisten reeds sedert geruimen tijd klagen over het financieel beheer op Samoa.

Hoe gering het wederzijdsch vertrouwen ook tusschen bestuur en kolonisten is, blijkt wel uit het feit, dat het bestuur zich geroepen achtte tot de verklaring in de „Samoanische Zeitung" dat het 't briefgeheim niet had geschonden en ook de verzending van particuliere berichten betreffende den toestand, niet had belemmerd. Bovendien werd tot de kolonisten het verwijt gericht, dat zij door hunne critiek op het bestuursbeleid het optreden der inboorlingen hadden uitgelokt.

We kennen genoeg de uitwassen der critiek, om nu alles voetstoots voor waar aan te nemen, wat tegen een koloniaal bestuur wordt aangevoerd, maar het is toch wel aan te nemen, dat er nog genoeg op het Duitsche bestuur, ook op Samoa, valt aan te merken, om het niet belachelijk te vinden, wanneer in een Duitsch Aziatisch blad als de „Ostasiatische Lloyd voortdurend op het Nederlandsch bestuur wordt losgetrokken.

Irrigatie op het schiereiland Malakka.

De Gefedereerde Maleische staten op het schiereiland Malakka hebben jaren lang de beschikking gehad over groote inkomsten uit de opbrengst van de rechten op tin en van het opium-middel.

Jaren lang werd evenwel niets aan irrigatie gedaan ten behoeve van den inlandschen kleinen landbouwer, totdat nu eenigen tijd geleden een begin werd gemaakt door den aanleg der Krian-irrigatiewerken.

Deze werken, waaraan een bedrag van 2 millioen dollars is ten koste gelegd, voorzien in de bevloeiing van een oppervlak van 75000 acres.

Behalve, dat dientengevolge het productie-vermogen der velden in de streek aanmerkelijk is gestegen leveren nu de irrigatie-kanalen en de door de padivelden voerende goten nog het voordeel op, dat de bewoners veel beter water voor huishoudelijk gebruik te hunner beschikking hebben, dan zij vroeger uit de moerassige poelen, putten, terwijl ook veel visch gevangen wordt.

Zelfs nog tusschen de rijst in vangen maleische kinderen een groote hoeveelheid van de kleinere vischsoorten, terwijl dagelijks uit die streek visch kan worden uitgevoerd van de grootere soorten welke per trein levend in tobben naar de markten te Taiping, Koeala Kangsar en Ipoh worden gezonden. Elke tobbe bevat ongeveer 2 picols levende visch, welke tot den prijs van 8 dollars per picol wordt verkocht, zoodat de inlanders in de vischvangst nog een aardige bijverdienste vinden, terwijl de lieden bovendien in eigen behoefte kunnen voorzien, wat gerekend op 8 dollarcenten daags per huisgezin, eene besparing geeft van 25 tot 30 dollars 's jaars, enkel uit dezen hoofde.

De streek is reeds vrij goed bevolkt, in vergelijking met andere deelen van het schiereiland, maar toch is er nog plaats voor velen. En zoo zien we, dat in 1907 omstreeks 2000 aanvragen binnenkwamen voor gronden ter grootte van 5 acres, hoofdzakelijk van immigranten uit Zuid-Borneo. Deze Bandjereezen worden door de Malay Mail, waaraan deze gegevens zijn ontleend, geschetst als energieke en ordelijke lieden, die de zaken beter en krachtiger weten aan te pakken dan de gewone Maleier en, hoezeer beginnende zonder eenig kapitaal, wel hun weg zullen vinden.

Wij meenen op het vorenstaande de aandacht te hebben moeten vestigen met het oog op het bevolkingsvraagstuk voor de buitenbezittingen in Indië.

Ongetwijfeld hangt de ontwikkeling dier bezittingen af van de oplossing van dat vraagstuk, daar met de huidige dun gezaaide bevolking aan geen krachtige ontwikkeling van vele dier streken valt te denken.

Emigratie uit de meer bevolkte streken van den archipel, als b.v. van Javanen, zal dus zooveel mogelijk moeten worden bevorderd, maar op den voorgrond dient toch te staan, dat men er voor waakt, om de reeds gezeten bevolking te behouden, en nu rijst de vraag: of het niet geboden is, om te maken dat de Bandjareezen, die men elders zoo gaarne als kolonisten ziet, in hun land zelf onder meer gunstige voorwaarden dan thans de hand aan den ploeg kunnen slaan?

Blijvers in Engelsch-Indië.

De quaestie der Indo-Europeesche gemeente brengt den laatsten tijd ook in Engelsch-Indië vele pennen in beweging.

Een inlandsch blad, de Parsi, wijdde er onlangs ook een artikel aan, waarin het op de belangrijkheid van deze aangelegenheid wees.

Het schreef, dat het Britsche exclusivisme niet alleen de Indiërs trof, maar meer nog zelfs de arme afstammelingen van Britten in Indië. Zoolang dezen blijk geven van eenige bekwaamheid worden zij ietwat bevoorrecht door de benoeming tot ondergeschikte betrekkingen bij den dienst der spoorwegen, maar daarmee houdt alle erkenning hunner afkomst op — zij worden nooit als in de Russische bezittingen in Azië beschouwd als vertegenwoordigers van het heerschende ras. Zij lijden meer om wat hunne moeders waren, dan zij winnen door hunne afkomst van vaders zijde. Deze harde behandeling van een vrij groote gemeenschap, voor welker bestaan de Engelschen zelven verantwoordelijk zijn, is dienstig om den bestuurs-standaard hoog te houden, maar doet den Engelschen weinig eer aan.

Toch zou, naar de Parsi meent, het aanleiding geven tot ernstiger klachten dan nu bestaan, indien eenige belangrijke voorrechten werden verleend aan de blijvers."

De maatschappelijke idealen van een Engelschman stellen hem voor de keuze om zijn kinderen in Engeland op te voeden, of ze in Indië te laten met de wetenschap, dat zij onvermijdelijk op de maatschappelijke ladder zullen dalen.

Tot op zekere hoogte ligt de keuze tusschen negatie en de instelling van een veel grootere bevoorrechte klasse dan het tegenwoordige ambtenaarsleger, terwijl de bevoorrechten dan ook nog inferieur zouden zijn aan dezen.

De menschelijke natuur laat zich niet dwingen en men moet, meent het inlandsche blad, dankbaar zijn dat men van twee kwaden slechts het minste heeft te doorstaan.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Eigen Haard.

Behalve een legendarisch artikeltje van A. van Balgooy, getiteld Redjangsch offerfeest, bevat het jongste No. van Eigen Haard nog het vervolg van X L 2's Deli-schetsen, welke thans handelen over Werklieden en werkgevers. Aangezien de toon van deze bijdrage geheel anders luidt dan men gewend is; immers het lot der koeli's op de Delische landelijke ondernemingen wordt gewoonlijk nog al zwart geschilderd, vragen we er een oogenblik aandacht voor.

De kern van de werklieden op Delische ondernemingen blijft de Chineesche bevolking vormen; van haar zijn meestal 500 à 600 lieden in dienst op een onderneming. De Chinees presteert niet meer zooveel als vroeger; tegen het zware werk ziet hij op en weet het ruwe en minder loonende werk door anderen gedaan te krijgen. Het „minta olang djawa" (ik vraag Javanen als hulp) ligt in zijn mond bestorven, en daar zijn verdiensten steeds grooter worden, verkeert hij in dit opzicht in veel gunstiger verhouding dan zijn Europeesche broeder-werkman. Hij kan zich gerust veroorloven er praatjes op na te houden, onbeschoft te zijn, enz., zonder dat daarom hem het zwaard van Damocles „ontslag" direct boven het hoofd zweeft. Hij moet heel wat op zijn strafboekje hebben, wil men hem niet meer laten reëngageeren, en dan is het nog niet erg. Zoolang als er een valsche soerat idrin (pas) voor een paar dollar in Medan of Bindji te koop is en er een plaatsje als groentenkweeker te vinden is, lijdt hij nog geen honger en „vrijheid blijheid" is zijn leus. Behalve het eerzame planten van groenten en het houden van varkens, geeft deze betrekking ook nog wat afleiding, daar hij dan nog met zijn kornuiten zwart vermomd, en met een paar oude revolvers gewapend, des avonds een afgelegen kedehtje (winkeltje) komt verrassen om met een goeden buit huiswaarts te keeren. Doch niettegenstaande deze feilen zal de Chinees zich als veldkoelie lang blijven staande houden, daar hij als werkman moeilijk te evenaren en zeker niet te overtreffen is.

De Javaan bekleedt eveneens een gewichtige rol op de onderneming. Gewoonlijk zijn er 250 à 300 dezer lieden, de 100 à 150 vrouwelijke contractanten nog niet eens medegerekend. Zij geven altijd een beeld te zien van echt Oostersche onbezorgdheid. Kom maar eens een avond voor hari besaar (betaaldag) een kijkje nemen in de Javanen Pondok. Je moet oppassen, dat je niet over de kinderen struikelt, want de verlichting is niet schitterend. Men zou verwonderd zijn, wat de Javaan met zijn 8—10 dollar loon per maand al niet doen kan (waarvan dan nog altijd wat ingehouden wordt om zijn voorschot aan te zuiveren). Moeder de vrouw en de kinderen snoepen om 't hardst, terwijl papa zijn pokerspelletje maakt. Het mag eigenlijk wel niet, maar och, het politietoezicht op de ondernemingen is wel wat verbeterd in de laatste jaren, doch nog niet zóó, dat eene kleine ontduiking van de speelpacht tot de onmogelijkheden behoort, en een politie-oppasser kan niet alles zien. Toch blijft de speelwoede voor den Javaan een vloek, erger nog dan de zucht tot opiumschuiven voor den Chinees, vooral omdat bijna elke Javaan speelt, terwijl het opiummisbruik onder de Chineezen wel veel voorkomt, doch het cijfer, dat zich er aan te buiten gaat op de ondernemingen, niet veel meer dan ongeveer 20% van het totaal aantal leden van dien stam bedraagt. Maar niettegenstaande zijne zwakheden, is de Javaan een gewillig en goed werkman. Veel last veroorzaakt hij nooit en bij een goede behandeling kan zijn werkgever veel van hem gedaan krijgen, vooral wanneer deze zich de moeite geeft zijn vertrouwen te winnen door zich meer van zijn leven en de kampong op de hoogte te stellen. De groote fout van den Javaan is, dat hij met zoo weinig tevreden is; hij werkt dan ook liefst zoo min mogelijk, al kan hij ook door harder werken meer verdienen.

Overigens bestaat de Delische arbeiderswereld nog uit Bayans (lieden van het eiland Bawean), wier aantal echter gaandeweg afneemt en Klingen (Klingaleezen), goedaardige schreeuwleelijkers, die, met weinig tevreden, een uiterst primitief bestaan leiden. Dan treft men op de ondernemingen nog aan Bandjereezen, Bantammers en Bataks, z.g.n. vrije lieden, die zich alleen voor een seizoen verbinden, om gebouwen, zooals huizen en droogschuren, op te richten.

Wat nu betreft de verdiensten der contract-koelies: Een Chineesche veldkoelie verdient allicht zijn 170 à 180 dollar per jaar — een dollar is ƒ1.40 — en hij houdt daarvan zeer gemakkelijk op het einde van het jaar bij zijne afrekening 30—40 dollars over. De Javanen en andere landaarden werken minder hard en verdienen ook minder. Hun gemiddeld maandloon op de goede ondernemingen kan gerust op ruim 8 dollar gesteld worden. Gehuwd heeft de arbeider 5 dollar noodig om te leven, 1 dollar terugbetaling van het genoten voorschot, blijft nog 2 D. voor kleeding enz. over en zoo hij maar eenigszins wil aanpakken, kan hij zonder groote inspanning zijn loon een paar dollar hooger brengen.

„Heusch — eindigt schrijver zijn beschouwing — de werkman in Deli heeft het zoo slecht niet en is, verhoudingsgewijze gesproken, veel beter af dan zijn Europeesche collega. Armoede lijden kent hij niet en werk vinden kan hij altijd. Hier geen werkeloozen, geen gezichten waarop honger te lezen staat. Zorgen behoeft hij niet te kennen. Het is misschien voor een outsider niet zoo gemakkelijk te vatten, maar ieder, die Deli van nabij heeft leeren kennen en in de gelegenheid is geweest om het leven der werklieden op de ondernemingen wat meer gade te slaan, zal dit moeilijk kunnen tegenspreken."

Weekblad voor Indië.

Dr. R. Broersma schrijft in het No. van 14 Maart jl. een stukje, getiteld: **Een vluchthaven** voor gepensioneerde ambtenaren, hetgeen in 't algemeen gesproken voor dezen, benevens het Indische publiek, nu juist niet direct vleiend is te noemen. Zoo bijv. als hij, na gezegd te hebben, dat de gepensionneerde met wat opgespaarde penningen en het bedrag van zijn pensioen moeilijk in het onderhoud van zich en zijn gezin kan voorzien, beweert: „Het is de financieele dwang, die den gepensionneerde tot zelfoverschatting brengt, wanneer hij de raadgeving aan den schoenmaker vergeet en zich zelf tot alles in staat acht. Hij entameert administratieve betrekkingen, agentschappen, onderwijsambten, inspecties van alles en nog wat, commissariaten, journalistiek. Dat het ambt de kennis brengt, schijnt het evangelie van den Indischen pensioenbezitter. In hoeverre dit schadelijk is, moet iedere instelling weten, die den gepensionneerde aan haar dienst verbindt. Bedenkelijk is het echter, dat in de laatste jaren verscheidene gepensionneerden het oog hebben op de landsvertegenwoordiging. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer schemert hun met eer en voordeel voor oogen. Onder het voorwendsel, dat de Tweede Kamer Indische specialiteiten noodig heeft, waagt de man, die gedurende twintig jaren in de tropen de Europeesche maatschappij allicht wat uit het oog verloor, zich in een verkiezingsstrijd — tenzij religie hem gelegenheid geeft om er zonder strijd te komen — in de hoop er met een mandaat uit te voorschijn te treden. Bedenkelijk is het, niet alleen omdat er gepensionneerden zijn, wier aspiraties ten onrechte zoo ver gaan, dat zij zelfs het landsbelang niet zouden ontzien, doch ook omdat het publiek in Indië klaar staat de repatrieerenden met een kamerlidmaatschap te doodverven. Het is een bewijs van de misvatting in Indië omtrent de eischen, waaraan een lid der volksvertegenwoordiging dient te voldoen, een bewijs van de geringschatting, welke Indië aan de Staten-Generaal laat te beurt vallen."

Als daarna Dr. Br. aan het feit herinnert, dat kort geleden als candidaten voor de Tweede Kamer drie Indische ambtenaren tegelijk werden genoemd, besluit hij:

„Er zijn gelukkig nog kiezers in Holland! Daar zal men wel beseffen, dat Indische ervaring veel waard is, maar niet alleen alles waard is; beseffen, dat een afgevaardigde moet kunnen overzien de belangen van heel den staat; dat hij de economische verhoudingen in Europa, in het moederland bovenal, moet verstaan om maatregelen ter verbetering te kunnen beoordeelen. Specialiteiten op verschillend gebied in de Kamers... uitstekend! Maar een vertegenwoordiging nit specialiteiten en vooral van veel Indische specialiteiten voorzien is een onding."

Van de overige bijdragen van dit No. van het Weekblad noemen wij een opstel over De Koeboes in de binnenlanden van Palembang, hoofdzakelijk aan reeds gedrukte bronnen ontleend en van eenige mooie foto's vergezeld, en over „Afgrijzelijke bergbranden" uit den ouden tijd, waarin eenige vroegere vulkanische uitbarstingen in Indië aan de hand van Valentijn worden „opgerakeld".

De Indische Mercuur.

No. 15 van den loopenden jaargang bevat: Temperatuurscorrectie bij de Polarimetrische gehalte-bepaling van ruwe rietsuiker, door H. C. Prinsen Geerligs. — Physiologische grondslagen van het aftappen van Hevea's, door Dr. A. H. Berkhout. — De Philippijnsche eiken, door Dr. A. H. Berkhout. — Schadelijke en nuttige insecten van Java, door K. W. Dammerman. — De haven van Sabang, door P. H. Soeters (een enthousiast artikel, eindigende met: Moge toenemende voorspoed het deel zijn van de Sabang-Maatschappij en hare ondernemende stichters hierin eene belooning vinden voor den arbeid en de inspanning, die zij aan deze grootsche schepping hebben ten koste gelegd). — De methode F. Krause ter verbetering van de mindere soorten van dekblad, door Dr. J. C. C. Vries. — De positie der Britsche theemarkt. — Certificaten van oorsprong voor koloniale producten. — Invoer op- en uitvoer van Java in 1909. — Kultuurberichten: Regenwaarnemingen op de Sumatra-tabakslanden in Februari. — Het koffierapport-Cramer voor Brazilië. — Vezelcongres te Soerabaja in 1910. — Boschexploitatie in de Buitenbezittingen. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe maatschappijen. Enz.

Cultura.

In de April-afl. schrijft de heer R. H. Rijkens, bekend o. m. wegens zijn uitgebreide studie over den Landbouw van Curaçao, een artikel over Het Departement van Landbouw in Nederlandsch-Indië, dat een geheel anderen kijk geeft op de resultaten der werkzaamheden van dat Departement, dan men gewoonlijk te lezen krijgt. In het volgend overzicht komen wij er ongetwijfeld op terug.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 24 Maart;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 23 Maart;
De Sumatrapost t/m 25 Maart;
De Sumatrabode t/m 19 Maart;
De Padanger idem;
De Delicourant t/m 15 Maart;
Suriname, Nieuws- en Adv.blad t/m 26 Maart;
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 25 Maart;
Cultuurgids No. 5;
Archief v/d Java Suikerindustrie No. 3;
Bijblad tot idem Nos. 9 t/m 11;
Cultura April-afl.;
De Stem van Indië No. 11;
Weekblad van Indië Nos. 46 en 47;
Damesweekblad Nos. 34 en 35;
Jong Indië t/m No. 37;
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 109;
De Javasche Courant Nos. 21 en 22;
Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 11 en 12;
De Banier No. 12;
De Indische Mercuur No. 16.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 19 Maart 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer 2e kl. F. F. C. Cordesius; 2 jaar aan den raadsheer in het Hooggerechtshof Mr. F. J. E. A. Bade; 1 jaar aan den referend. J. G. v. Gelder.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies te Padang J. W. Maurer; te Menado W. A. Lang; de adj.-inspecteur bij de in- en uitvoerrechten J. J. H. Soeteman; de klerk te Semarang I. W. L. de Queljoe en de zoutverkooppakhuismeester te Sampit Said Hamid bin Mohamad Bachsin.

Benoemd: tot referendaris bij het Dep. van Fin. W. Boetje; tot president van het Hooggerechtshof Mr. A. L. E. Gastmann; tot alg. ontvanger 2e kl. te Soerabaja A. E. C. Hansen en L. P. G. Roger; tot commies in de res. Menado M. W. Ward en L. Martino; bij den post- en telegr.dienst: tot commies 1e kl. L. Makatita, J. G. Goldman en R. Diepenhorst; tot regent van Grobogan Raden Toemenggoeng Soenarto.

Aangesteld tot stedehouder in Bangl, Bali, I Dewa Gdé Tangkeban.

Benoemd: tot lid van den priesterraad te Buitenzorg Raden Hadji Abdoel Karim; te Poerwakarta Raden Hadji Soelaiman; tot luitenant der Chineezen te Laboean Deli, Liong Soei Tin; tot onderwijzer 3e kl. A. M. Juten en J. M. Hagenbeek.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den majoor der inf. C. A. Meulemans en aan den off. van gezondh. 1e kl. J. A. Tamson; 2 jaar aan den 1en luit. der inf. P. F. de Groot.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein-intendant F. W. J. von Hombracht en de 1e luit.-kwartiermeester J. Kuyper, wordende hij benoemd tot referendaris bij het Dep. van Gouv.-bedrijven.

Verleend: een jaar verlof aan den gezaghebber bij de gouv. marine G. F. C. Küthe en aan den 1en stuurman D. E. de Boer.

Benoemd: tot gezaghebber bij de gouv. marine de 1e stuurman K. M. van Weel.

Uit de Javasche Courant van 23 Maart 1909. No. 23.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den adj.-inspecteur van fin. C. Ferguson; de onderwijzeres mej. L. M. van Goens; den opzichter B. O. W., G. F. Meeng en aan den leeraar H. B. S. te Semarang A. G. v. Hattum.

Ontslagen: op verzoek eervol de ambt. op wachtgeld B. J. Sahuwat; de adj.-administrateur bij het gouv. pandhuis te Buitenzorg T. Boud; de adj.-commies bij den post- en tel.dienst mej. A. D. Bloemhard en de klerk idem J. F. O. Adriaansz; de leerling-opziener bij het boschwezen W. F. de Ceuninck van Capelle; de commies bij den post- en telegr.-dienst mej. J. C. Punt.

Benoemd: tot voorzitter van den landraad te Pamekasan Mr. G. G. van der Kaaden; te Soemenep Mr. H. Lamberts; tot leeraar Gymn. W. III H. U. S. Boerma; tot commies te Lahat A. Palmer; tot inspecteur bij het boschwezen A. Th. L. Salverda; tot ambtenaar in- en uitvoerrechten M. P. K. Halewijn; tot commies te Semarang J. A. van Mol; tot predikant te Cheribon L. J. Wesseldijk; tot alg. ontvanger 3 kl. C. R. Manneveld; tot lid van den Raad v. Just. te Semarang Mr. H. V. Monsanto; tot 1en subs.-griffier bij den R. v. J. te Semarang Mr. D. Hartgerink; te Soerabaja Mr. G. W. A. van Oppenraay.

Benoemd: tot inl. off. v. just. in het regentschap Pamekasan Raden Pandji Kerto Prawiro; tot wedono van Pandjoeloe Raden Soemantapoera; van Djatiwangi Raden Tjakradiwirja; van Mandirantjan Mas Pringakoesoema; tot onderwijzer 3e kl. te Koeta-Radja A. Voets.

Geplaatst: in de res. Bantam de benoemde adsp.-controleur W. H. Ockers.

Overgeplaatst: naar Padang Pandjang de onderwijzer H. M. Hofkamp.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den off. v. gezondheid H. C. Nauta; 6 maanden aan den 1en luit. der cav. W. J. E. van Riemsdijk.

Benoemd: tot hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst mej. J. Ch. Baumgarten.

Bevorderd: tot 1en luit.-magazijnmeester J. A. M. Lucas; tot luit.-kol. der inf. de majoor W. J. R. Lanzing; tot majoor de kapiteins J. J. Stolk en G. K. Dijkstra; tot 1en luit. der cavalerie de 2e luit. P. A. W. Elbers.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het S.S. Prins der Nederlanden; gezagvoerder H. J. v. d. Goot; van Amsterdam naar West-Indië op 16 April;

Herr und Frau Bielcke; Fraulein Minna Brauhardt; Eerw. Pater P. R. Bührs; Eerw. Pater C. Hartendorff; Eerw. Pater P. I. Verriet; Eerw. Zuster van Roosendaal; Eerw. Zuster Rudolphine.

Passagierslijst van het S.S. Koning Willem I; gezagvoerder H. J. Potjer; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 17 April;

M. van Welie en echtg; L. P. J. Savalle; mevr. M. de Mansilha de Sampaic; M. J. Nolen, echtg. en 2 k; Mr. J. D. Jongeneel; H. G. Louisse en echtg; Mr. P. J. Gebel, echtg. en 3 k; Mr. J. A. Bartelds en echtg; mej. M. Croll; mevr. Jhr. mr. K. L. O. v. d. Goes; J. P. Textor, echtg. en 2 k; A. Pander; J. H. Duyverman en echtg; Th. G. F. I. Mollinger en echtg; B. A. K. Dutrieux; L. F. R. P. C. A. Brandts Buijs en echtg; Mr. J. A. J. Jansen, echtg. en 2 k; Mr. W. N. Abell en echtg; K. Faber; D. J. C. Kriebel; mevrouw A. J. van der Willigen; F. Blok; J. H. Hissink; A. Roos; J. Dolleman en echtg; mevrouw M. Th. Noorman van der Dussen, kind en mej. G. ter Horst; Felix Ostwald; mevrouw C. J. A. Grenzenberg; mej. L. E. F. Geul; mej. J. J. M. Geul; J. Boogert en echtg; C. Donker en echtg; E. M. W. H. Zelissen; W. J. Ising; J. F. de Rooy; J. C. Hoogerwerf; C. Schermers en echtg.; W. C. den Boer en echtg; Ch. F. Eggink; W. Reijenga; E. S. Bender; D. J. H. Müller; G. J. Kleine Rammelkamp; W. van den Berg, Zuster Schuijt v. Castricum; J. Hoogkamer; W. B. Ramage en echtg; mej. O. J. Lignac; P. J. Roosegaarde Bisschop, echtg., kind en mej. H. Ruijgrok; S. Mulder; K. Ranft; H. Riem; benevens een detachement supple-tie-troepen.